

Är billig tjänsteimport mer orättvis än billig varuimport?

Lars Calmfors

Siepsseminarium

13 november 2009

Olika perspektiv

- Handel mellan ett höglöne- och ett låglöneland är välfärdshöjande för båda enligt nationalekonomisk teori
- Länder med lägre produktivitet kan behöva kompensera det med lägre löner
- Naturligt med **ursprungslandets**, och inte **värdlandets**, löner för utstationerad arbetskraft med detta perspektiv
- Men så verkar inte de flesta tänka
- EU-lagstiftningen vill motverka "lönedumpning" och "orättvisa löner"

Studiens syfte

- Hur skiljer sig människors syn på låglönekonkurrens mellan olika typer av handel?
- Hur bildas attityderna till handel?
- Vilka överväganden ligger bakom?
- Vilka överväganden är viktigast?

Olika beteendeperspektiv

Nationalekonomisk forskning

- Individuellt ekonomiskt egenintresse

Psykologisk forskning

- Också konsekvenserna för en bredare grupp (*in-group*) som individen identifierar sig med
- Också altruistiska rättvisehänsyn

Två motiv

Perceived national economic self-interest

- Inhemsk
sysselsättning
- Låga priser
- Inte för snabba
förändringar

International altruism

- Utlänningars löner
- Utlänningars
sysselsättning

Två delstudier

1. Enkätundersökning
 - slumpmässigt urval av svenskar
2. Experiment
 - mindre grupper

Enkätstudien

- Telefonintervjuer med 1 000 slumpvis utvalda personer 18-75 år
- Den allmänna inställningen (**generell attityd**) till låglönekonkurrens i olika typer av handel
- Inställningen till olika aspekter (**specifika attityder**) på låglönekonkurrens för olika typer av handel
- Olika bakgrundsdata
 - kön, ålder, utbildning, bostadsort, sysselsättning osv

Tre typer av utländsk låglönekonkurrens

- Traditionell varuimport
- Tjänsteimport med hjälp av utstationerad arbetskraft
- Offshoring (internationell outsourcing)

Frågor om generell attityd

1. Tycker du att det är bra eller dåligt att företag som producerar varor i de nya EU-länderna, och som betalar lägre löner än företag i Sverige, kan konkurrera fritt på den svenska marknaden?
2. Tycker du att det är bra eller dåligt att tjänste-producenter, t ex byggföretag, i de nya EU-länderna, som betalar tillfälligt utplacerad personal i Sverige lägre löner än svenska företag, kan konkurrera fritt på den svenska marknaden?
3. Tycker du att det är bra eller dåligt att svenska företag fritt kan flytta produktion till de nya EU-länderna, där lönerna är lägre än i Sverige?

Frågor om specifika attityder

Sverige kan importera tjänster, t ex i byggsektorn, från företag i de nya EU länderna genom att företagen bedriver tillfällig verksamhet med egen personal i Sverige. Om de betalar lägre löner än svenska företag....

a... så är det en orättvis konkurrens för svenska löntagare som hotar löner och jobb. **(orättvis konkurrens - unfair competition)**

b... så är det orättvist mot den personalen i företagen från de nya EU-länderna eftersom den får mindre betalt än personalen i svenska företag **(orättvisa löner - unfair wages)**

c... så är det bra eftersom det innebär låga priser för svenska konsumenter **(låga priser - low prices)**

d...så får det inte leda till snabba omställningar på svensk arbetsmarknad. **(inte snabba förändringar – not fast changes)**

e... så är det bra eftersom det gör det möjligt för företag från de nya EU-länderna att få uppdrag i Sverige och därmed skapar fler jobb för medborgarna i de nya EU-länderna. **(utländska jobb – foreign jobs)**

Table 1a: Summary data on general and specific attitudes to different types of trade (raw scores)

	Type of trade			
Attitude	Goods	Services	Offshoring	Average
General attitude	2.89_{a, 1}	2.34_{a, 2}	2.49_{a, 3}	2.57_a
Unfair competition	3.11_{b, 1}	3.52_{b, 2}	3.39_{b, 3}	3.34_b
Unfair wages	2.85_{a, 1}	3.11_{c, 2}	2.80_{c, 1}	2.92_c
Low prices	3.35_{c, 1}	2.85_{d, 2}	2.94_{c, 2}	3.05_d
Not fast changes	3.43_{cd, 1}	3.46_{b, 1}	3.42_{b, 1}	3.44_e
Foreign jobs	3.46_{d, 1}	2.81_{d, 2}	2.92_{c, 2}	3.06_d

Generell attityd

- Negativ till alla typer av låglönekonkurrens (<3)
- Mellan ”dålig” och ”varken bra eller dålig”
- Mest negativ till låglönekonkurrens för tjänster

Table 1a: Summary data on general and specific attitudes to different types of trade (raw scores)

	Type of trade			
Attitude	Goods	Services	Offshoring	Average
General attitude	2.89 _{a, 1}	2.34 _{a, 2}	2.49 _{a, 3}	2.57 _a
Unfair competition	3.11 _{b, 1}	3.52 _{b, 2}	3.39 _{b, 3}	3.34 _b (2)
Unfair wages	2.85 _{a, 1}	3.11 _{c, 2}	2.80 _{c, 1}	2.92 _c (5)
Low prices	3.35 _{c, 1}	2.85 _{d, 2}	2.94 _{c, 2}	3.05 _d (4)
Not fast changes	3.43 _{cd, 1}	3.46 _{b, 1}	3.42 _{b, 1}	3.44 _e (1)
Foreign jobs	3.46 _{d, 1}	2.81 _{d, 2}	2.92 _{c, 2}	3.06 _d (3)

Genomsnitt

- Mest stöd för argumenten ”inte snabba förändringar” och ”unfair competition”
- Minst stöd för ”orättvisa-löner-argumentet”
- Generellt mer stöd för argument som speglar *perceived national economic self-interest (unfair competition, not fast changes, low prices)*

Table 1a: Summary data on general and specific attitudes to different types of trade (raw scores)

	Type of trade			
Attitude	Goods	Services	Offshoring	Average
General attitude	2.89 _{a, 1}	2.34 _{a, 2}	2.49 _{a, 3}	2.57 _a
Unfair competition	3.11 _{b, 1}	3.52 _{b, 2}	3.39 _{b, 3}	3.34 _b
Unfair wages	2.85 _{a, 1}	3.11 _{c, 2}	2.80 _{c, 1}	2.92 _c
Low prices	3.35 _{c, 1}	2.85 _{d, 2}	2.94 _{c, 2}	3.05 _d
Not fast changes	3.43 _{cd, 1}	3.46 _{b, 1}	3.42 _{b, 1}	3.44 _e
Foreign jobs	3.46 _{d, 1}	2.81 _{d, 2}	2.92 _{c, 2}	3.06 _d

Tjänster

- Mest stöd för ”orättvis-konkurrens-argumentet”
- Mer stöd för ”orättvisa-löner-argumentet” än för andra typer av låglönekonkurrens

Table 1b: Summary data on general and specific attitudes to different types of trade (reversed scores)

	Type of trade			
Attitude	Goods	Services	Offshoring	Average
General attitude	2.89 _{a, 1}	2.34 _{a, 2}	2.49 _{a, 3}	2.57 _{ac}
Unfair competition	2.89 _{a, 1}	2.48 _{b, 2}	2.61 _{b, 3}	2.66 _a
Unfair wage	3.15 _{b, 1}	2.89 _{c, 2}	3.20 _{c, 1}	3.08 _b
Low prices	3.35 _{c, 1}	2.85 _{c, 2}	2.94 _{d, 2}	3.05 _b
Not fast changes	2.57 _{d, 1}	2.54 _{b, 1}	2.58 _{ab, 1}	2.56 _c
Foreign jobs	3.46 _{e, 1}	2.81 _{c, 2}	2.92 _{d, 2}	3.06 _b
Average (excluding general attitude)	3.08 ₁	2.71 ₂	2.85 ₃	

- Alla de specifika attityderna är mest negativa till låglönekonkurrens för tjänster

Regressionsanalys

- Förklaring av hur skillnader i de generella attityderna mellan både individer och typer av handel beror på skillnader i de specifika attityderna
- Stark samvariation mellan de generella attityderna och samtliga specifika attityder
- Om vi gör kausal tolkning av sambandet betyder det att samtliga specifika attityder spelar roll för skillnaden i allmän inställning till låglönekonkurrens mellan varu- och tjänsteimport

The contribution of the differences in specific attitudes to the differences in general attitudes

	Explained difference: Goods vs Services		Explained difference: Goods vs Offshoring	
	Mean difference x Coefficient	Percent	Mean difference x Coefficient	Percent
Unfair competition	0.07	12.7	0.05	12.5
Unfair wages	0.03	5.4	-0.01	-2.5
Low prices	0.14	25.4	0.12	30.0
Not fast changes	0.00	0.0	-0.00	0.0
Foreign jobs	0.22	40.0	0.18	45.0
Total explained difference	0.46	83.5	0.37	92.5
Actual difference	0.55	100	0.40	100

Invändningar mot analysen

- Föregående analys förutsätter **rationellt beslutsfattande** i vedertagen nationalekonomisk mening
- Sammanvägning av olika aspekter (specifika attityder) till samlad bedömning (generell attityd)
- Men individer kan rationalisera sin generella attityd genom att anpassa de specifika attityderna
 - s k **coherence seeking**
 - vi studerar det genom experiment

Kontroll för olika individspecifika bakgrundsfaktorer

- **Demografiska faktorer**
 - kön
 - ålder
 - bostadsort
- **Socioekonomiska faktorer**
 - utbildning
 - facklig tillhörighet
 - sysselsättningsstatus
 - sektortillhörighet
- **Politiskt-ideologiska faktorer**
 - partisympatier
 - allmän inställning till EU

Slutsatser angående bakgrundsfaktorer

- Fortfarande signifikant mer negativa attityder till låglöneimport av tjänster än av varor
- Män är generellt mer positiva till alla former av låglönekonkurrens än kvinnor
 - mindre skillnad i fråga om tjänster
 - gäller inte attityden till "utländska jobb"
- Mer positiva attityder till alla former av låglönekonkurrens om:
 - bosatt i storstad
 - högre utbildning
 - företagare eller student (jämfört med anställd)
 - SACO-medlem eller oorganiserad och inte LO- eller TCO-medlem
 - borgerliga partisympatier
 - allmänt EU-positiv
- Men bakgrundsfaktorerna verkar inte spela roll för skillnaderna i attityder till låglönekonkurrens mellan olika typer av handel
 - utom för TCO-medlemmar

Betydelsen av sektortillhörighet

- Anställda i varuproducerande sektorer är inte mer positiva till låglöneimport av tjänster än till låglöneimport av varor
- Anställda i tjänstesektorer är inte mer positiva till låglöneimport av varor än till låglöneimport av tjänster
- Anställda i varuproducerande sektorer är mer positiva till alla typer av låglönekonkurrens än anställda i tjänstesektorer
- Detta talar **emot** att enbart personligt ekonomiskt egenintresse spelar roll

Allmänna slutsatser

- Såväl *perceived national economic self-interest* som *internationell altruism* spelar roll
- Respondenterna håller i högre grad med om påståenden som speglar *perceived national economic self-interest* än sådana som speglar *internationell altruism*
- Men skillnader i attityderna som speglar *internationell altruism* förklarar mest av skillnaden i generell attityd mellan tjänste- och varuhandel